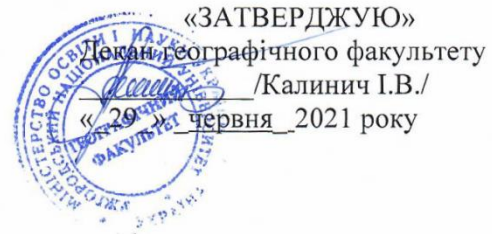

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

«СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА»

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	10 “Природничі науки”
Спеціальність	106 “Географія ”
Освітня програма	Географія
Статус освітнього компонента	обов’язковий
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної практики «Соціально-економіко-географічна» для здобувачів вищої освіти галузі знань 10 “Природничі науки” спеціальності 106 “Географія” освітньо-професійної програми “Географія”.

Укладач: Славик Роман Володимирович, доцент кафедри фізичної географії та раціонального природокористування, к. економ. наук, доцент
Антонюк Оксана Сергіївна, старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «25» червня 2021 р.

Завідувач кафедри Поп С.С.

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 8 від «29» червня 2021 р.

Голова методичної комісії Потіш Л.А.

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	2	3
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: індивідуальна робота – самостійної роботи студента –	IV	VI
	Лекції:	
	-	-
	Практичні (семінарські):	
	-	-
Вид підсумкового контролю: усний	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: диференційований залік	Самостійна робота:	
	45 год.	90 год.
	Індивідуальна робота:	
	90 год.	45 год.

2. МЕТА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою навчальної практики «Соціально-економіко-географічної» є поглибити і закріпити теоретичні знання з економічної і соціальної географії, продовжити розвиток навчальних вмінь та навичок студентів стосовно соціально-економічних досліджень у процесі комплексного суспільно-географічного вивчення конкретного регіону, знайомство з елементами галузевих територіальних систем, аналіз взаємозв'язку природних компонентів з соціально-економічними процесами в межах регіону. Навчальна практика «Соціально-економіко-географічна» є міжзональною практикою, тривалістю 6 тижнів, що проходить в районі Чорноморського узбережжя (міста Одеса та Білгород-Дністровський, селищ Затока, Вилкове, Шабо), на основі договору про проходження практики між ДВНЗ «УжНУ» та Одеським національним університетом ім. І.І.Мечникова (географічним факультетом).

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити студентів з принципами і методами організації маршрутних і стаціонарних соціально-економічних регіональних досліджень;
- показати можливості пошуку, здобуття і системно-структурного економіко-географічного аналізу різноманітної статистичної, технологічної, соціологічної, картографічної, візуальної інформації за різними типами соціально-економічних об'єктів і територіально-виробничих комплексів;
- формувати комплексне уявлення про місце і роль регіону, що вивчається, в соціально-економічному комплексі країни, його ресурсному потенціалі, особливостях територіальної організації населення, господарства, соціальної сфери та її інфраструктури;
- звернути увагу на унікальні природні та визначні історико-культурні пам'ятки; своєрідність звичаїв, традицій народних промислів і оцінити їх значення з погляду перспектив соціально-економічного розвитку регіону;
- дати чітке розуміння суті складання комплексної економіко-географічної характеристики регіону з виявленням головних факторів, своєрідності, територіальної диференціації, актуальних проблем і можливих перспектив його соціально-економічного розвитку;
- закріпити практичні навички первинного збору матеріалів під час польового етапу і підготовки їх до аналізу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності(ЗК 2);
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 3);
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК 5);
- здатність до проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК 6);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 7);
- навички міжособистісної взаємодії (ЗК 8);
- здатність працювати автономно (ЗК 9);
- навички здійснення безпечної діяльності (ЗК 10);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК 12);
- здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів (ФК 1);
- здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства (ФК 2);

- здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах (ФК 3);
- здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки (ФК 4);
- здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах (ФК 5);
- здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання (ФК 6);
- знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації (ФК 7);
- самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати (ФК 8);
- здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності (ФК 9);
- здатність ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти у географічній оболонці, їх властивості та притаманні ним процеси (ФК 10);
- здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах (ФК 11).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ

Передумовами проходження навчальної практики «Соціально-економіко-географічної» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми «Географія»:

ОК 2.22 «Основи суспільної географії»;

ОК 2.1 «Інформатика з основами геоінформатики»;

ОК 2.14 «Основи екології»;

ОК 2.23 «Рекреаційна географія»;

ОК 2.26 «Вступ до фаху за спеціальністю географію»;

ОК 2.7 «Основи картографії»;

ОК 2.29 «Навчальна практика. Топографічна. Комплексно-географічна»;

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Географія», проходження практики повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	ПРН 1
Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.	ПРН 2
Пояснювати особливості організації географічного простору.	ПРН 3
Аналізувати географічний потенціал території.	ПРН 4
Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.	ПРН 5
Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	ПРН 6
Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.	ПРН 7
Застосовувати моделі, методи фізики, хімії, геології, екології, математики, інформаційних технологій тощо при вивченні природних та суспільних процесів формування і розвитку геосфер.	ПРН 8
Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.	ПРН 9
Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.	ПРН 10

Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.	ПРН 11
---	--------

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження навчальної практики «Соціально-економіко-географічної»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знати основні засади теорії галузевого і регіонального аналізу промислових комплексів, економічні і природні передумови їх територіальної організації.	ПРН 1
Вміти шукати, збирати та обробляти різноманітні фактичні дані та характеризувати умови та особливості соціально-економічного розвитку регіону.	ПРН 2
Знати закономірності поширення та властивості функціонування фізико-географічних одиниць.	ПРН 3,7
Знати особливості організації та проведення економіко-географічних маршрутних, стаціонарних і експедиційних досліджень та спостережень.	ПРН 3,5
Уміти володіти методами суспільно-географічних досліджень, збору, обробки, аналізу географічної інформації, що дозволяють виявити фактори, особливості, проблеми та перспективи його розвитку.	ПРН 5, 6
Вміти оформляти результати досліджень у звіт та виконувати індивідуальні завдання, як складову частину колективного звіту про практику.	ПРН 9
Уміти оформляти картографічні твори із застосуванням сучасних технологій, прийомів та методів.	ПРН 6,8
Вміти володіти можливостями застосування результатів аналітичних досліджень для якісної оцінки територій, ландшафтних одиниць, застосовувати їх до професійної діяльності.	ПРН 9, 10, 11

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда, дискусія, інструктаж), практичні (вправи, експерименти, ситуаційні завдання під час практики), наочні (спостереження, ілюстрації, демонстрації).

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної практики є:

- поточне опитування;
- виконання індивідуального завдання;
- виконання самостійної роботи;
- спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів;
- диференційований залік.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, робота з картами, самостійна робота, підготовка презентацій та рефератів за темами самостійної роботи.

Форма підсумкового семестрового контролю: диференційований залік.

Під час практики контроль здійснюється у формі перевірки обробки результатів польових досліджень. Звітна документація: польові щоденники, із записами спостережень та статистичних результатів, виконаними практичними завданнями, маршрути, плани місцевості. Проведення усного та письмового контролю теоретичних та практичних знань наприкінці практики. Всі роботи виконуються студентами індивідуально при роботі в бригадах. Кожного польового дня кожен студент опановує окремий вид роботи.

Схема нарахування балів

Розділи	Вид роботи	Кількість балів
Підготовчий	Інструктаж з техніки безпеки, вступне заняття, отримання загального та індивідуальних завдань	10
Полевий	Ознайомлення з виробничим процесом підприємств	10
	Ведення щоденників	20
Камеральний	Індивідуальний звіт (змістовність, оформлення, захист)	30
	Груповий звіт (змістовність, оформлення, захист, відповіді на питання)	10
	Підсумковий контроль	20
Сума балів за практику		100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Підготовчий етап		Полевий етап		Камеральний етап	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Виконання індивідуального завдання	1	10				
Реферат	1	10				
Презентація	1	20				
Ведення полевого щоденника			1	10		
Самостійна робота			1	20		
Ведення щоденника практики					1	10
Захист практики					1	20
Разом	3	40	2	30	2	30

Критерії оцінювання підсумкового контролю

Підсумковий контроль знань – диференційований залік, проводиться у формі усної перевірки знань, полевого та камерального щоденників, виконання індивідуальної роботи (написання рефератів та підготовки презентації), групового звіту.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для заліку	Визначення знань студента
90 – 100	A	зараховано (відмінно)	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного модульного контролю в цілому
82-89	B	зараховано	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі

		(добре)	питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та модульного поточного контролю в цілому.
74-81	C		Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми та модульного поточного контролю в цілому виконав не повністю.
64-73	D	зараховано (задовільно)	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми модульного контролю не виконав.
60-63	E		Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та модульного контролю в цілому.
35-59	FX	не зараховано (незадовільно з можливістю повторного складання)	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та модульного контролю в цілому.
0-34	F	не зараховано (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст кожної теми навчальної дисципліни, не виконав модульного контролю.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

6.1. Зміст навчальної практики

Підготовчий етап. Інструктаж з техніки безпеки, вступне заняття, отримання загального та індивідуальних завдань.

Теми індивідуальних завдань:

1. Особливості економіко-географічного положення і його вплив на спеціалізацію господарства Одеської області.
2. Адміністративно – територіальний поділ Одеської області та його особливості.
3. Господарська оцінка природних умов і ресурсів Одеської області.
4. Населення Одеської області. Динаміка чисельності населення області. Густота населення, природний приріст і міграційні процеси.
5. Трудові ресурси. Зайнятість населення Одеської області.
6. Міське і сільське населення. Особливості його розселення. Найбільші міста.
7. Національний склад населення Одещини. Особливості культури і побуту місцевого населення.
8. Загальна характеристика господарства Одеської області, його структура, рівень розвитку та місце в господарському комплексі України. Галузі спеціалізації.
9. Територіальна організація господарства Одеської області: промислові вузли, центри, райони.
10. Господарський комплекс м. Одеса.
11. Розвиток рекреаційного господарства Одеської області.
12. Основні рекреаційні об'єкти Одеської області та їхня характеристика.

13. Галузі агропромислового комплексу Одещини. Центри переробки сільськогосподарської продукції.
14. Транспортна мережа Одеської області і її відповідність господарському розвитку.
15. Склад та напрямок вантажопотоків морського порту м.Одеса.
16. Розвиток соціальної інфраструктури області.
17. Господарські об'єкти Одеської області, що негативно впливають на довкілля.
18. Актуальні економічні, соціальні та екологічні проблеми Одеської області.

Польовий етап. Виїзди до міст Одеської області. Ознайомлення з виробничим процесом підприємств. Ведення щоденників практики.

1. Ознайомлення з природними та антропогенними ландшафтами Одеської області (виїзд до селища Вилкове, та міста Одеса).
2. Вивчення соціальної та виробничої інфраструктури міст Одеса та Затока.
3. Відвідування та вивчення історичних місць та промислових об'єктів міст Білгород-Дністровський , Шабо.
4. Ознайомлення з соціальною сферою селища Затока.
5. Ознайомлення з прикордонною інфраструктурою Одеської області (на прикладі портового комплексу міста Одеса). Нанести на контурну карту.
6. Відвідування одного з промислових підприємств Одеської області (Селище Шабо, виноробне підприємство «Шабо»). Вивчення сировинної бази підприємства. Виробничі зв'язки. Продукція.
7. Систематизація зібраних матеріалів.
8. Вивчення розселення населення та населених пунктів Одеської області.
9. Ознайомлення із виробничими підприємствами міста Ужгород.
10. Вивчення транспортної інфраструктури міста Ужгород.
11. Вивчення об'єктів соціальної сфери міста Ужгород

Камеральний етап. Індивідуальний звіт (змістовність, оформлення, захист). Груповий звіт (змістовність, оформлення, захист, відповіді на питання). Підсумковий контроль.

1. Опрацювання результатів. Виконання індивідуальних завдань.
2. Опрацювання результатів власних спостережень, картографічних та літературних джерел.
3. Написання звіту про практику.
4. Захист звіту.

Структура практики

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна			Форма навчання: заочна		
	Усього	у тому числі		Усього	у тому числі	
індивідуальна робота		самостійна робота	індивідуальна робота		самостійна робота	
4-й семестр						
<i>Підготовчий етап.</i>						
Отримання та виконання індивідуальних завдань	10	5	5	10	5	5
Підготовка рефератів та презентацій	10	5	5	10	5	5
Разом	20	10	10	20	10	10
<i>Польовий етап.</i>						
Ознайомлення з природними та антропогенними ландшафтами Одеської області (виїзд до селища Вилкове, та міста Одеса).	7	6	1	8	2	6

Вивчення соціальної та виробничої інфраструктури міст Одеса та Затока.	7	5	2	7	2	5
Відвідування та вивчення історичних місць та промислових об'єктів міст Білгород-Дністровський, Шабо.	7	6	1	7	2	5
Ознайомлення з соціальною сферою селища Затока.	7	5	2	7	1	6
Ознайомлення з прикордонною інфраструктурою Одеської області (на прикладі портового комплексу міста Одеса). Нанести на контурну карту.	8	6	2	7	2	5
Відвідування одного з промислових підприємств Одеської області (Селище Шабо, виноробне підприємство «Шабо»). Вивчення сировинної бази підприємства. Виробничі зв'язки. Продукція.	8	6	2	8	2	6
Систематизація зібраних матеріалів.	7	5	2	7	2	5
Вивчення розселення населення та населених пунктів Одеської області.	7	5	2	8	2	6
Ознайомлення із виробничими підприємствами міста Ужгород.	8	6	2	7	2	5
Вивчення транспортної інфраструктури міста Ужгород.	7	5	2	8	2	6
Вивчення об'єктів соціальної сфери міста Ужгород	7	5	2	6	1	5
Разом	80	60	20	80	20	60
<i>Камеральний етап.</i>						
Опрацювання результатів. Виконання індивідуальних завдань.	15	10	5	15	5	10
Написання звіту про практику.	10	5	5	10	5	5
Захист звіту.	10	5	5	10	5	5
Разом	35	20	15	35	15	20
Разом за практику	135	90	45	135	45	90

6.2. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Особливості економіко - географічного положення і його вплив на спеціалізацію господарства Закарпатської області.	1	3
2	Адміністративно – територіальний поділ Закарпатської області та його особливості.	2	3
3	Господарська оцінка природних умов і ресурсів Закарпатської області.	2	4
4	Населення. Динаміка чисельності населення Закарпатської області. Густота населення, природний приріст і міграційні процеси.	2	4
5	Трудові ресурси. Зайнятість населення області.	2	4
6	Міське і сільське населення. Особливості його розселення. Найбільші міста.	2	4
7	Національний склад населення Закарпатської області. Особливості культури і побуту місцевого населення.	2	4
8	Загальна характеристика господарства Закарпатської області, його структура, рівень розвитку та місце в господарському комплексі України. Галузі спеціалізації.	2	4

9	Машинобудівний комплекс Закарпатської області. Виробничі зв'язки. Продукція.	2	4
10	Господарський комплекс Мукачівського району.	2	4
11	Територіальна організація господарства Закарпатської області: промислові вузли, центри, райони.	2	4
12	Господарський комплекс м. Ужгород.	2	4
13	Розвиток рекреаційного господарства Закарпатської області.	2	4
14	Основні рекреаційні об'єкти Закарпатської області та їхня характеристика.	2	4
15	Галузі агропромислового комплексу. Центри переробки сільськогосподарської продукції Закарпаття.	2	4
16	Транспортна мережа Закарпаття і її відповідність господарському розвитку.	2	4
17	Місто Чоп. Склад та напрямки вантажопотоків.	2	4
18	Актуальні економічні, соціальні та екологічні проблеми Закарпатської області	2	4
19	Створіть електронну презентацію (в програмі Power point) на тему «Порівняльна характеристика адміністративного районування Одеської та Закарпатської областей».	2	4
20	Створіть електронну презентацію (в програмі Power point) на тему «Особливості інфраструктури Одеської області».	2	4
21	Створіть електронну презентацію (в програмі Power point) на тему «Фізико-географічні одиниці степової зони Одеської області».	2	4
22	Створіть електронну презентацію (в програмі Power point) на тему «Промисловість Одеської області».	2	4
23	Створіть електронну презентацію (в програмі Power point) на тему «Промисловість Закарпатської області».	2	4
	Разом	45	90

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: мультимедійні апарати для пред'явлення дидактичного матеріалу, персональні комп'ютери та планшети, Інтернет ресурси.

Обладнання: навчальні настінні карти (фізичні), атласи, тощо.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Немець Л. М. Економічна і соціальна географія України : навчальний посібник / Л. М. Немець, П. А. Вірченко, Ю. Ю. Сільченко. – Харків: ФОП Грицак С.Ю., 2014.
2. Голіков А. П. Економіка України / А. П. Голіков, Н. А. Казакова, О. А. Шуба – К. : Знання, 2009.
3. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навчальний посібник / О. Г. Топчієв – Одеса : Астропринт, 2005.
4. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії : підручник для студ. географ. спеціальностей вищих навч. закладів / О. Г. Топчієв – Одеса : Астропринт, 2009.
5. Шаблій О.І. Основи суспільної географії : підручник для вузів / Олег Іванович Шаблій. – Львів: Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2012.
6. Суспільна географія. Основи теорії / Укладач В. І. Єфименко. – К. : Шлях, 2006.

Допоміжна література

1. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. – К.: видавничий дім Академія, 1999.
2. Соціально-економічна географія України (за ред. Шаблія О.І.) – Львів: Світ, 1998.
3. Статистичний щорічник України 2019. – К.: Техніка, 2019.

4. Стаченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика. – К.:Вікар,2001.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Підручники для вивчення навчальної дисципліни:

<http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D1%81%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%9D%D1%94%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C-%D0%95%D0%A1%D0%93%D0%A3.pdf>

2. Освітні портали:

<http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/ESGU-2016-17.pdf>
[http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Econ&SocGeogr\(2\).pdf](http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/Econ&SocGeogr(2).pdf)